

FORUM

Ambachtelijk socialisme : een alternatief project ?

Inleiding

De socialistische beweging heeft behoefte aan een project. De werkloosheid die we even aan het vergeten waren heeft zich de laatste maanden terug tot het belangrijkste item weten te promoveren, tengevolge van een toenemend aantal faillissementen en - eufemistisch - herstructureringen. De werkloosheid blijft als een dreigend zwaard van Damocles boven onze hoofden hangen. Iedereen beseft dat de gespannen rust snel kan omslaan. Solidariteit en tolerantie kunnen in een oogwenk worden weggeveegd. Niettemin is er werk genoeg op de plank. De maatschappij is niet af, er is nog zoveel te doen. Toch kan de economie het aanbod met de vraag niet verzoenen. Ondanks de vele maatschappelijke noden zijn we niet in staat om de honderdduizenden werkzoekenden aan een baan te helpen.

De zorg om de cultuur is zelden een topprioriteit geweest voor de socialisten. Wie de huidige voorstellen leest van onze mandatarissen die tijdens de "Ronde van Vlaanderen" worden gelanceerd stelt vast dat er geen cultuurlijk in terug te vinden is. De voorstellen van de Domino-groep bevatten evenmin culturele initiatieven. Zo toevallig kan dat dus geenszins zijn. Wat hebben socialisten tegen cultuur ? Misschien is een cultureel imago moeilijk te combineren met een travaillistische politiek. Anderzijds is het ontbreken van een culturele profilering ook voor een stuk het gevolg van de modernistische ontwikkelingen die een haast onoverbrugbare kloof hebben geslagen tussen de kunstenaar en het brede publiek, maar ook tussen de kunstenaar en de zogenaamde "elites".

De grote culturele activiteit die de Section d'Art van de BWP eind vorige eeuw aan de dag legde, herinnert er ons aan dat het ooit wel eens anders geweest is. Vandaag echter is de betekenis en de aard van de culturele expressies zodanig gewijzigd dat, naarmate de modernistische cultuur haar impact op het brede publiek begon te verliezen, ook de socialisten hun greep op het cultuurdebat gelost hebben. De kloof is steeds groter geworden en ondertussen hebben de socialisten laten betijen. Want het is delicaat om standpunten rond onderwerpen in de persoonlijke belevings sfeer in te nemen. Ook socialisten blijken gevoeliger voor kwantiteit dan voor kwaliteit.

Nochtans zullen de socialisten vroeg of laat gedwongen worden om het cultuurthema terug op de agenda te plaatsen. Vroeger gebeurde dat in termen van "sociale dimen-

sie van de kunst". Deze strategie is onvruchtbaar gebleken. Het beeld van de "salonfähige" kunstenaar die afdaalt naar de gewone man behoort definitief tot het verleden en moet vervangen worden door een nieuwe benadering van de cultuurproblematiek. De "sociale dimensie van de kunst" moet wijken voor de esthetische dimensie van de arbeid; van onderen uit moet gewerkt worden aan een nieuwe invulling van het begrip arbeid die ruimte moet bieden voor culturele en esthetische ervaringen. Een centendiscussie over de Munt bijvoorbeeld - zoals zich die momenteel tot hoofddebat in de culturele sfeer opwerpt - krijgt in die context een meer bescheiden plaats.

Zoals de industriële politiek van de SP onder invloed van de ecologische beweging meer en meer rekening is gaan houden met de lange-termijn-gevolgen voor het milieu en de mens, zo zal de SP noodgedwongen culturele en esthetische klemtonen moeten leggen in haar sociaal-economisch beleid.

Het socialistische project zal moeten aanknopen met de traditie, met de waardevolle elementen uit ons erfgoed. "Sterft gij oude vormen en gedachten" zouden we best uit de Internationale schrappen omdat het een vergissing gebleken is dat vooruitgang altijd en overal "vooruitgang" was. Vernieuwen betekent vandaag onbevooroordeeld durven teruggrijpen naar bruikbare modellen, technieken, materialen en inzichten uit het verleden. Wie vandaag zijn huis met leem wil bouwen kan bezwaarlijk beticht worden van nostalgische dweperij. Met durf en zin voor verantwoordelijkheid moet een roer radicaal worden omgegooid. De "goede tradities" moeten opnieuw hun weg vinden in de socialistische rangen.

Platformtekst Werkgroep Ambachten

1. De Werkgroep Ambachten wil de discussie die aan het einde van de vorige eeuw in de Section d'Art van de toenmalige BWP gevoerd werd opnieuw leven inblazen. Onder de bezieling van Emile Vandervelde en Jules De-strée werd de rol van de kunstenaar en zijn kunst in de samenleving onderzocht. Nauw verweven met het lot van de kunstenaar was dat van de ambachtsman en zijn toegepaste kunst. Een van de centrale figuren in het debat was Henry van de Velde die als vertaler en doorgeefluik fungeerde voor de ideeën van de Britse ontwerper én socialist William Morris. De BWP heeft van de Velde echter nooit onvoorwaardelijk in zijn morrisiaanse gedachtegoed gevolgd. Niettemin citeert Emile Vandervelde in 1906 nog

Messenslijpers

uitvoerig de pionier van de "arts & crafts"-beweging in zijn "Essais socialistes".

2. Ter linkerkant is een term als de-industrialiseren nog steeds niet ingeburgerd. De gedeeltelijke afbouw van ons industriepark en het ombouwen van het productieapparaat worden nochtans met de dag dringender, eerst en vooral vanuit ecologische overwegingen. Het ecologisch ombouwen van het productieapparaat leidt naar een arbeidsintensievere economie (zowel van menselijke als van dierlijke arbeid). Een toename van handenarbeid kan - gezien de dramatische werkloosheidscijfers - enkel verwelkomd worden.

3. De arbeid moet zijn rechten opeisen. We moeten opnieuw een arbeidsethiek huldigen; de arbeid moet, ontdaan van alle valse romantiek, op zijn merites beoordeeld worden. Arbeid, zinvolle, aangename, gezonde, afwisselende, verrijkende en esthetische arbeid moet de plaats krijgen die hij verdient in de maatschappij. Werklozen, intellectuelen en jongeren die verstoken blijven van arbeid, die de arbeid niet meer als een geïntegreerd onderdeel van hun leven zien, verliezen ook het respect voor de producten van die arbeid. De bevrijding van de arbeid die we nagestreefd hebben ("het recht op luiheid") heeft allerm minst geleid tot een grotere emancipatie van de werkende bevolking. Een ingrijpende herwaardering van de arbeid dringt zich op. Zowel in de opvoeding, het onderwijs als

de beroepsopleiding, moet de arbeid opnieuw een belangrijke rol gaan spelen. Maar er moet ook meer economische ruimte geschapen worden voor handenarbeid. Bepaalde economische activiteiten moeten bij voorkeur toekomen aan de artisanale produktiewijze.

4. Het benadrukken van het artisanale karakter van de economische produktie houdt eveneens in dat deze activiteit gepaard gaat met een veel grotere inbreng van cultureel-esthetische inhouden, kenmerkend voor de directe manier waarop de ambachtsman/vrouw de grondstoffen bewerkt. Een artisanale georiënteerde economie staat in veel nauwer contact met het culturele en artistieke leven van een gemeenschap en haar regio. Wanneer het ambacht bevorderd wordt en de arbeid esthetisch-kwalitatieve normen hoog houdt, kan dit enkel de band tussen de mens en de culturele omgeving waarin hij leeft aanhalen. Het spreekt vanzelf dat de heersende expressievormen onder invloed van het ambachtelijk reveil ook aan veranderingen zullen onderhevig zijn. Stielkennis en respect voor ambachtelijke technieken kunnen de plastische en decoratieve kunsten enkel nieuwe impulsen geven en ze uit hun huidige impasse halen.

5. Ambacht versus grootindustrie is een strijd van kwaliteit tegen kwantiteit, dienstbaarheid tegen profijt. "Industrial design", "look", "image" en "styling" zijn begrippen die nauwelijks het tegendeel doen vermoeden: gebrek aan

Klompemakers

duurzaamheid, degelijkheid en stijl, esthetische verschroming, energieverspilling en modieusheid.

6. Ambachtelijkheid betekent kiezen voor kleinschaligheid, grondstof- en energiebezuiniging, milieuvriendelijkheid, arbeidsvreugde en zelfrealisatie. De ambachtelijke produktiewijze gerandeert de diversiteit van het aanbod in plaats van een verregaande standaardisering. Tegenover de ver doorgedreven arbeidssplitsing - kenmerkend voor de industrie - stelt het ambachtelijke bedrijf de individuele stielarbeid. Vakmanschap door handenarbeid sluit echter geen beperkte inbreng uit van mechanisatie of standaardisatie.

7. De verdediging van het ambacht is niet a priori gericht tegen elke vorm van industriële produktie (met standaardisatie, seriewerk en automatisering als kenmerken). Er zijn terreinen waarop deze produktiewijze de meest geschikte of meest voor de hand liggende is. Daartegenover staat dat het ambacht terrein moet veroveren op alles wat met de woning te maken heeft. Om te beginnen de woningbouw zelf (ambachtelijke tegenover industriële bouwwijze) maar ook de woninginrichting, een gebied waar nuttigheid grenst aan schoonheid.

8. de woningbouw, de architectuur, het interieur, de binnenhuiskunst, de monumentenzorg en de toegepaste

kunsten zijn bij uitstek sectoren waar de kleinschalige, ambachtelijke onderneming terug moet domineren. Als een onderdeel van haar cultureel beleid moet de overheid het ambacht in die sectoren sterk ondersteunen.

9. De rol die in de toekomst weggelegd is voor het ambacht is zowel van esthetisch-culturele als van sociaal-economische aard. Als we overtuigd zijn van het belang van een goed monumentenbeleid, hoe komt het dan dat we weinig of niks ondernemen tegen de commercialisering van onze historische centra? Kunnen we dubieuze, modernistische bouwwerken dulden in de onmiddellijke nabijheid van monumenten? Moeten we tolereren dat de oude binnensteden worden verkwanseld aan opdringerige adverteerders?

10. Monumentenbeleid en een visie op ambachtelijke tewerkstelling hebben veel met elkaar gemeen. Zou met andere woorden rond monumentenzorg geen complementaire "ambachtenzorg" kunnen groeien die de economische activiteiten verzoent met de cultuurhistorische context waarin ze plaatsgrijpen? Het lot van de ambachten is nauw verweven met dat van de monumentenzorg. Daarom zullen adverteerders, installateurs van lichtreclames en neonverlichtingen de plaats moeten ruimen voor de echte ambachten: schilders, letterzetters, tekenaars, smeden en vlaggenmakers. (Jean Ranson Werkgroep Ambachten)